

Dự án Thị trường sản phẩm các loài cây Nông Lâm Kết Hợp

Báo cáo cuối cùng

Đặng Hải Phương

Dự án được thực hiện với sự hỗ trợ kinh phí và kỹ thuật của

Sweden International Development Cooperation Agency

Southeast Asian Network for
Agroforestry Education

DỰ ÁN

THỊ TRƯỜNG SẢN PHẨM CÁC LOÀI CÂY NÔNG LÂM KẾT HỢP

(PHA 2)

TẬP HUẤN

“THỊ TRƯỜNG SẢN PHẨM CÁC LOÀI CÂY NÔNG LÂM KẾT HỢP”

28-31 THÁNG 8 2007, BUÔN MA THUỘT, ĐẮK LẮK

VIỆT NAM

TÓM TẮT

Khóa hội thảo tập huấn về “Thị trường sản phẩm các loài cây NLKH được kỳ vọng sẽ mang lại những tác động đối với việc phát triển chương trình đào tạo NLKH, đồng thời tạo ra các cơ hội cho việc lồng ghép các chủ đề của thị trường sản phẩm NLKH vào môn học NLKH hiện có bằng cách sử dụng các nghiên cứu trường hợp, là một quá trình có thể được tiến hành ở các trường đại học sau khóa tập huấn. Quan trọng hơn, hội thảo tập huấn này là một cơ hội tốt để giới thiệu với tất cả các tham dự viên về các vấn đề thực tiễn và đa dạng về thị trường sản phẩm NLKH và cũng đồng thời thăm dò các khả năng tìm kiếm những can thiệp và/hay giải pháp có thể thực hiện nhằm cải thiện sinh kế của người dân địa phương. Khóa hội thảo tập huấn có 19 tham dự viên đến từ các cơ quan khác nhau trong và ngoài mạng lưới. Đây được xem là một trong những hoạt động quan trọng nhất của VNAFE trong năm 2007.

GIỚI THIỆU

Khóa hội thảo tập huấn về “**Thị trường cho sản phẩm các loài cây Nông Lâm Kết Hợp**” đã được tổ chức từ ngày 28-31 tháng 8 năm 2007 tại khách sạn Đam San, thành phố Buôn Ma Thuột, tỉnh Đắk Lắk với 19 tham dự viên từ 8 tổ chức thành viên mạng lưới và ba tổ chức không thuộc mạng lưới, đó là Trung tâm Khuyến Nông Tỉnh Đắk Lắk, Trung tâm Khuyến Nông Tỉnh Đắk Nông và Viện Khoa học Kỹ Thuật Nông Lâm Nghiệp Tây Nguyên.

Tài liệu của hội thảo tập huấn chủ yếu dựa vào các bản dịch do nhóm nghiên cứu của Việt Nam thực hiện vào tháng 7 năm 2007 từ các nghiên cứu trường hợp của Việt Nam, Thái Lan, Philippin, Lào và Indonesia cùng với một chuyên gia từ Trung tâm tư vấn và hỗ trợ Nông nghiệp TPHCM.

Khóa hội thảo tập huấn này là hoạt động chính trong pha 2 của một dự án hai năm về thị trường cho sản phẩm các loài cây NLKH (từ tháng 10 năm 2005 đến tháng 9 năm 2007) dưới sự cố vấn kỹ thuật và hỗ trợ kinh phí từ SEANAFE với kỳ vọng là sẽ có được các sự lồng ghép các nguyên tắc và kỹ năng của việc tiếp thị các sản phẩm các loài cây NLKH vào môn học NLKH.

MỤC TIÊU

1. Giới thiệu các kết quả nghiên cứu về Thị trường sản phẩm NLKH ở Việt Nam và các nước khác thuộc thành viên SEANAFE; đồng thời tìm kiếm các khả năng của việc sử dụng các kết quả nghiên cứu này vào việc giảng dạy;
2. Chia sẻ kiến thức và kinh nghiệm giảng dạy liên quan đến thị trường cho sản phẩm các loại cây NLKH trong giáo dục, nghiên cứu và khuyến nông.
3. Tạo ra các tác động nhằm thúc đẩy việc bổ sung/lồng ghép những chủ đề của thị trường cho sản phẩm các loại cây NLKH vào chương trình môn học hiện hành.

CÁC VẤN ĐỀ MẪU CHÓT CỦA QUÁ TRÌNH DỊCH THUẬT CÁC NGHIÊN CỨU TÌNH HUỐNG Ở CÁC NƯỚC

Nhằm làm cho các nghiên cứu trường hợp có thể dễ dàng được sinh viên và giáo viên ở các trường đại học có giảng dạy về Lâm nghiệp hay NLKH có thể tiếp cận dễ dàng, đặc biệt là sinh viên không thuộc chuyên ngành tiếp thị, và trong một số trường hợp, có thể dễ dàng lồng ghép các nội dung vào giáo trình môn học NLKH, các bản dịch được các cá nhân thành viên của nhóm nghiên cứu thực hiện. Song song đó, nhằm có thể làm cho bản dịch gần với thực tế ở Việt Nam cũng như là có thể chuyển tải được đầy đủ tất cả các nội dung của các nghiên cứu, các thành viên được giao nhiệm vụ biên dịch các nghiên cứu gần gũi với kiến thức và kinh nghiệm của họ. Trong quá trình biên dịch, nhóm nghiên cứu thường xuyên trao đổi và chia sẻ các khó khăn, trở ngại cũng như bàn bạc các cách thức giải quyết các khó khăn đó. Các bản tiếng Việt được một chuyên gia rà soát cùng với người biên dịch. Bước biên tập này nhằm làm cho bản dịch trở nên được “Việt hóa” và gần gũi hơn với thực tế của Việt Nam cũng như kiến thức nền tảng của các tham dự viên của khóa tập huấn.

Nhìn chung, việc chuyển tải tài liệu (nghiên cứu trường hợp và hướng dẫn dành cho Giáo viên) đã được thực hiện tốt. Chính điều này đã tạo cơ sở cho sự thành công của khóa tập huấn, đặc biệt là khi các bản dịch nghiên cứu trường hợp được đánh giá là một bộ tài liệu hữu ích cho môn học NLKH.

Tuy nhiên, nhóm biên dịch cũng gặp một số khó khăn nhất định, trong số đó, khó khăn thường gặp nhất là việc sử dụng các thuật ngữ kinh tế một cách chính xác trong bối cảnh chỉ có duy nhất một thành viên của nhóm nghiên cứu là có chuyên môn về kinh tế. Bên cạnh đó, sự đa dạng của các sản phẩm NLKH từ năm nghiên cứu trường hợp cũng đã tạo ra những khó khăn cho nhóm biên dịch khi chuyển tất cả những sản phẩm đó thành tiếng Việt, nhất là khi nhóm nghiên cứu không quen thuộc với các sản phẩm NLKH từ các nước trong khu vực. Trên thực tế, một số sản phẩm hoàn toàn lạ với thị trường Việt Nam và vì vậy nhóm biên dịch phải giải thích về công dụng và quá trình chế biến chúng. Trong một số trường hợp, việc sử dụng các thuật ngữ kinh tế một cách không nhất quán giữa các bản dịch đòi hỏi rất nhiều thời gian để hiệu chỉnh.

CÁC VẤN ĐỀ QUAN TRỌNG TRONG TẬP HUẤN

Việc chọn lựa các chủ đề của khóa tập huấn được dựa chủ yếu vào các điểm mạnh của các nghiên cứu của các nước được xác định tại cuộc họp của các điều phối viên quốc gia tại Indonesia vào tháng 4 năm 2007. Mặt khác, nhóm tập huấn cũng chọn và tập trung vào một số chủ đề đang được quan tâm gần đây của thị trường sản phẩm NLKH tại Việt Nam. Vì thế, các nội dung tập huấn có hai phần quan trọng, đó là một số khái niệm và phương pháp trong nghiên cứu thị trường sản phẩm NLKH và các ví dụ thực tế minh họa cho các lý thuyết ở phần nội dung thứ nhất. Mỗi một nội dung tập huấn được giới thiệu phần lý thuyết trước và sau đó sẽ được phản ánh bằng các ví dụ cụ thể từ thực tế. Bằng cách này,

các chủ đề về lý thuyết được trình bày với mối liên hệ thực tế với các ví dụ trong những tình huống cụ thể từ thực tế. Phương pháp này đã cho thấy tính phù hợp nhằm giúp các tham dự viên có thể hình thành các giải pháp có thể theo phương cách giải quyết vấn đề cụ thể trong mỗi tình huống. Với cách thức này, các chủ đề tập huấn đã thu hút tất cả các tham dự viên và vì vậy phần thảo luận và làm việc nhóm đã tỏ ra có hiệu quả. Mặc dù các tham dự viên đến từ các cơ quan khác nhau, cả trong và ngoài mạng lưới như sự chia sẻ giữa họ đã cho thấy có sự quan tâm chung về các vấn đề được nêu ra trong suốt quá trình hội thảo tập huấn. Bên cạnh đó, các phương pháp và công cụ đã được lựa chọn sử dụng cho khóa tập huấn với mục tiêu là cung cấp tối đa các cơ hội và thúc đẩy sự thảo luận của các tham dự viên. Sự tương tác giữa các học viên và giữa học viên với các thành viên của nhóm tập huấn đã diễn ra khá trọn vẹn và cũng chính vì vậy mà đã góp phần làm gia tăng hiệu quả của khóa tập huấn.

Phần nội dung được cho là hấp dẫn nhất của khóa tập huấn là thời gian đi thực tế ở hiện trường. Các tham dự viên đã tham quan và trao đổi với những người trực tiếp sản xuất và/hay làm công tác quản lý sản xuất về những vấn đề thực tế mà các bên quan tâm ở hai địa điểm; đó là một phân xưởng gia công chế biến đồ gỗ xuất khẩu và một nông trại NLKH quy mô nhỏ.

CÁC BÀI HỌC CHÍNH

Nhìn chung, khóa hội thảo đã được đánh giá là thành công. Nó đã tạo ra một cơ hội tốt cho tất cả các tham dự viên – những người đến từ các cơ quan khác nhau – chia sẻ và trao đổi kinh nghiệm trong việc giảng dạy NLKH trong bối cảnh có những thay đổi nhanh chóng của Việt Nam. Khóa hội thảo tập huấn cũng đã giúp cho tất cả mọi người nhận thức được vai trò và tầm quan trọng của thị trường các sản phẩm NLKH, đặc biệt là đối với các nông dân sản xuất nhỏ.

Theo đánh giá của nhóm tập huấn, một vài kinh nghiệm có thể được liệt kê xem như là các bài học, bao gồm cả tích cực và chưa tích cực. Trong số đó, điều quan trọng nhất góp phần quan trọng vào thành công của khóa tập huấn là sự chuẩn bị kỹ lưỡng về nội dung và kế hoạch thúc đẩy của khóa hội thảo tập huấn.

Nội dung của khóa tập huấn được xây dựng chắc chắn và bao trùm hầu hết các vấn đề phổ biến của thực tế thị trường cho sản phẩm NLKH hiện tại của Việt Nam. Các kế hoạch này được sắp xếp một cách logic, phù hợp với các tham dự viên. Kế hoạch thúc đẩy được xây dựng chi tiết và có tính khả thi. Nói một cách khác, cả nội dung và kế hoạch thúc đẩy đều đã được nhóm tập huấn (với sự tham khảo các ý kiến của chuyên gia tư vấn) chuẩn bị tốt và cũng đồng thời chú trọng đến tính linh động. Quá trình chuẩn bị các kế hoạch này đã được nhóm tập huấn và chuyên gia tư vấn thảo luận chi tiết nhằm có những phương án khác nhau cho các tình huống có thể xảy ra trong quá trình tập huấn và chính vì vậy đã giúp nhóm tập huấn có thể quản lý của khóa tập huấn một cách thuận lợi.

Như tiêu đề của khóa tập huấn đã đề cập, các nội dung của khóa tập huấn tập trung vào các vấn đề thị trường của sản phẩm NLKH và do vậy có liên quan đến nhiều khái niệm kinh tế và/hay các phương pháp nghiên cứu về thị trường. Mặc dù các nội dung đã được thích ứng và chỉ chủ yếu tập trung vào thị trường cho sản phẩm NLKH, nhóm tập huấn vẫn gặp phải các khó khăn trong việc thỏa mãn tất cả các quan tâm đa dạng của các tham dự viên. Thời gian dành cho việc trình bày các khái niệm về thị trường cần phải nhiều hơn. Điều này được củng cố thêm khi nhóm tập huấn nhận thấy một số kiến nghị của tham dự viên trong phần đánh giá hội thảo tập huấn đề cập đến việc các bài giảng nên được dành nhiều thời gian hơn và trình bày chậm hơn. Các chủ đề để thảo luận nhóm cũng như bài tập nên được chia nhỏ hơn và cụ thể hơn nữa để các tham dự viên có thể tạo ra được các kết quả thảo luận một cách đầy đủ và sâu sắc hơn.

Các tham dự viên đã đi thực tế hiện trường ở hai địa điểm có liên quan đến các hoạt động NLKH, đó là một nông hộ NLKH và một nhà máy chế biến đồ gỗ nằm gần thành phố Ban Mê Thuột. Chuyến đi thực tế hiện trường là cơ hội để học viên nắm bắt được sự phức tạp của thực tế chuỗi thị trường sản phẩm NLKH, bắt đầu từ người sản xuất cho đến người tiêu dùng cuối cùng. Ý nghĩa thật sự của hoạt động tham qua thực tế này là sự trao đổi thông tin giữa các tham dự viên với nông dân và các đại diện của nhà máy về quá trình sản xuất và quản lý các hoạt động của nhà máy trong bối cảnh có sự cạnh tranh.

Sự chu đáo và lựa chọn địa điểm thực tế đã được thực hiện một cách cẩn thận với sự hỗ trợ hiệu quả của trường mạng lưới VNAFE trong quá trình tìm kiếm sự hợp tác với các bên liên quan trong quá trình tiền trạm và chu đáo hậu cần. Việc tiền trạm nhằm giúp nhóm tập huấn nắm được địa điểm và các nội dung mà các tham dự viên có thể trao đổi, cũng như làm rõ các nội dung và mục tiêu của việc tham quan địa điểm với các bên liên quan. Công việc tiền trạm được xác định là quan trọng vì nó giúp xây dựng được sự hiểu biết lẫn nhau giữa các nông dân và người quản lý với nhóm tổ chức tập huấn, đồng thời nó cũng là tiền đề cho việc trao đổi hiệu quả giữa các tham dự viên với nông dân và các nhà quản lý về các vấn đề có liên quan đến thị trường các sản phẩm NLKH. Bên cạnh đó, việc luôn luôn đặt mục tiêu của khóa hội thảo tập huấn và đặc biệt là mục tiêu của việc tham quan hiện trường là mục tiêu quan trọng nhất cũng đã giúp cho việc lựa chọn điểm tham quan trở nên thực tế hơn.

Quá trình trao đổi giữa các tham dự viên với nông dân và đại diện của nhà máy chế biến đồ gỗ có vai trò như là một cầu nối giữa khoảng cách của việc đào tạo NLKH và đòi hỏi của công việc thực tế đối với sinh viên tốt nghiệp. Ở một khía cạnh nào đó, khoảng cách này có thể được thu hẹp phần nào nếu chúng ta có thể vận dụng và lồng ghép các kiến thức và kỹ năng liên quan đến thị trường và kinh tế vào chương trình môn học NLKH hiện có.

Phân lập kế hoạch các hoạt động tiếp theo của các tham dự viên có sự khác biệt về các hoạt động do chuyên môn và bản chất công việc khác nhau. Mặc dù hầu hết các tham dự viên đều đã tốt nghiệp đại học hoặc trên đại học từ các trường đại học nông lâm nhưng đảm nhiệm các công việc và công tác ở các cơ quan khác nhau và vì vậy các kế hoạch hành động của họ không thể tất cả đều có liên quan đến các chương trình đào tạo NLKH. Mặt khác, một số giáo viên tham dự khóa hội thảo tập huấn không phụ trách môn học NLKH và do đó họ đã gặp phải những trở ngại nhất định trong việc lồng ghép sử dụng các kết quả của khóa hội thảo tập huấn vào kế hoạch hành động. Kinh phí cho hoạt động tiếp theo tại thời điểm diễn ra khóa tập huấn còn chưa xác định được cũng đã phần nào ảnh hưởng đến tính khả thi của các kế hoạch này.

CÁC ĐỀ NGHỊ

Dựa vào các đề nghị của nhóm tập huấn cũng như của các tham dự viên, một số kiến nghị được trình bày sau đây nhằm để cải tiến các hoạt động tập huấn trong thời gian tới.

Thứ nhất, việc thực hiện tham quan hiện trường là một điểm nhấn và cũng là hoạt động thành công nhất của khóa tập huấn. Tham quan hiện trường đã tạo một cơ hội thật sự hiệu quả cho tất cả mọi người, kể cả nhóm tập huấn để trở thành một phần của quá trình học tập và vì vậy nên được thích ứng và nhân rộng cho các khóa tập huấn trong tương lai. Quá trình trao đổi thông tin và chu đáo giữa nhóm tập huấn và người quản lý và nông dân ở các điểm tham quan là bước quan trọng trong việc bảo đảm mục tiêu của việc tham quan. Kinh nghiệm này có thể được nhân rộng cho các bên liên quan hay các tổ chức khác nhau.

Thứ hai, các tài liệu đọc (các nghiên cứu trường hợp) từ các nước Thái Lan, Philippines, Lào và Indonesia, ở khía cạnh nào đó không thật gần gũi với thực tế của Việt Nam. Do vậy, mặc dù các bản dịch các nghiên cứu trường hợp từ các nước đã được thích ứng và

chú ý đến những bối cảnh cụ thể nhưng chúng vẫn còn khá mới mẻ với các đọc giả Việt Nam khi mà môi trường kinh tế xã hội mà ở đó các nghiên cứu được thực hiện khác biệt so với Việt Nam. Một số đề nghị từ phía tham dự viên là nên có thêm các nghiên cứu về thị trường sản phẩm NLKH từ Việt Nam phục vụ cho các khóa hội thảo tập huấn như vậy trong tương lai.

Thứ ba, việc lựa chọn các tham dự viên cần phải được chú trọng nhiều hơn. Như đã đề cập ở phần giới thiệu của báo cáo này, một trong những mục tiêu của hội thảo tập huấn này là tạo ra được những tác động ở cấp độ cơ quan nhằm sử dụng các nghiên cứu trường hợp cho việc giảng dạy NLKH trong các tổ chức thành viên của mạng lưới VNAFE. Tuy nhiên, khoảng một phần hai các tham dự viên đến từ các trường Đại học và các trường dạy nghề không phải là các giáo viên dạy môn NLKH. Vì vậy, các tác động mong đợi dường như không đạt được một cách trọn vẹn.

Thứ tư, khóa hội thảo tập huấn được diễn ra trong thời gian nghỉ hè của các trường học ở Việt Nam, quá trình trao đổi thông tin trước khi khóa tập huấn diễn ra giữa các tham dự viên và nhóm tập huấn gặp phải một số khó khăn về mặt hành chính. Kết quả của việc này là sự vắng mặt của một trường dạy nghề thành viên của mạng lưới ở tỉnh Lạng Sơn.

Trong thực tế, các công việc chủ yếu bị bao gồm rất nhiều công việc khác nhau và diễn ra ở các hai địa điểm là Tp Hồ Chí Minh và Buôn Ma Thuột trong một thời gian dài trước khi hội thảo diễn ra. Tuy nhiên, kinh phí cho hoạt động này (và các hoạt động khác) hạn chế đã dẫn đến một số cuộc họp của nhóm tập huấn theo dự kiến đã bị hủy bỏ. Nhìn chung, tổng chi tiêu cho khóa tập huấn đã vượt quá kinh phí theo hợp đồng đã ký. Nhóm tập huấn đã phải giảm chi phí theo định mức của một số hoạt động cũng như tiền thù lao cho nhóm nghiên cứu trong pha 1 để có thể thực hiện đầy đủ các hoạt động nhằm có thể tiến hành khóa tập huấn một cách thuận lợi nhất.

Thực tế vận hành của thị trường sản phẩm NLKH khá phức tạp và liên quan đến nhiều yếu tố. Các quyết định của nông dân liên hệ tới thị trường và các hoạt động tiếp thị là kết quả của sự tương tác của nhiều yếu tố kinh tế xã hội và đôi khi cả yếu tố chính sách trong một hoàn cảnh cụ thể. Mặt khác, không có bất cứ ai trong số các tham dự viên là có chuyên môn về kinh tế, do đó việc lồng ghép các vấn đề của thị trường vào chương trình NLKH hiện hành bị hạn chế nếu không có những khóa tập huấn có chủ đề tương tự và nội dung chuyên sâu hơn. Hơn nữa, nếu xem xét chương trình đào tạo một cách tổng thể thì tiếp thị (và kinh tế) đã được giảng dạy một số môn học khác. Rà soát lại chương trình đào tạo NLKH, vì vậy, cần phải có sự tham gia của các bên liên quan khác nhau hơn là chỉ các giáo viên chịu trách nhiệm giảng dạy môn học NLKH nhằm tránh các trùng lặp trong toàn bộ chương trình đào tạo.

THÀNH VIÊN THAM GIA TẬP HUẤN

Stt	Họ tên	Giới/Năm sinh	Vị trí công tác	Cơ quan	Đại chỉ Email	Ghi chú
1	Dang Ba Dan	M/1964	Nghiên cứu viên	Viện KHKT NLN Tây Nguyên		
2	Dang Hai Phuong	M/1974	Giảng viên	Đại học Nông Lâm Tp. HCM	danghaiphuong@hcmuaf.edu.vn	Giảng viên tập huấn
3	Dao Van Toan	M/1973	Cán bộ khuyến nông	Trung tâm khuyến nông tỉnh Lâm Đồng		
4	Hoang Thi Hoa Mai	F/1984	Nghiên cứu viên	Viện KHKT NLN miền núi phía bắc	mainormasi@yahoo.com	
5	Kieu Tri Duc	M/1976	Giảng viên	Đại học lâm nghiệp	kieutriduc@yahoo.com	
6	Le Quang Vinh	M/1957	Giảng viên	Đại học Nông Lâm Huế		
7	Le Sy Hong	M/1973	Giảng viên	Đại học Nông Lâm Thái Nguyên		
8	Le Thanh Loan	F/1978	Giảng viên	Đại học Nông Lâm Tp. HCM	Ltloan124@hcmuaf.edu.vn	Giảng viên tập huấn
9	Mac Van Cham	M/1978	Giảng viên	Đại học Nông Lâm Tp. HCM	chamkl1978@yahoo.com	
10	Nguyen Duc Dinh	M/1965	Giảng viên	Đại học Tây Nguyên		
11	Nguyen Quoc Binh	M/1976	Giảng viên	Đại học Nông Lâm Tp. HCM	ngquocbinh@hcmuaf.edu.vn ngquocbinh@yahoo.com	
12	Nguyen Quoc Phuong	M/1973	Giảng viên	Trường Trung học Lâm nghiệp tỉnh Gia Lai		
13	Nguyen Thi Thu Hoan	F/1976	Giảng viên	Đại học Nông Lâm Thái Nguyên		
14	Nguyen Van Dien	M/1974	Cán bộ khuyến nông	Trung tâm khuyến nông tỉnh Lâm Đồng		
15	Nguyen Xuan An	M/	Giảng viên	Đại học Tây Nguyên		
16	Pham Quang Vinh	M/1957	Giảng viên	Đại học Lâm nghiệp	vinhpqaf@yahoo.com	
17	Tong Duy Manh	M/	Cán bộ khuyến nông	Trung tâm khuyến nông tỉnh Đắk Lắk		
18	Tran Huu Quang	M/	Cán bộ khuyến nông	Trung tâm khuyến nông tỉnh Đắk Lắk		
19	Tran Thi Thuy Hang	F/1977	Giảng viên	Đại học Nông Lâm Huế	Thuyhang77@yahoo.com	
20	Tran Trong Bac	M/	Giảng viên	Đại học Tây Nguyên		
21	Tran Van Duc	M/	Giảng viên	Trường Trung học lâm nghiệp Gia Lai		
22	Từ Minh Thiện	M/1964	Giảng viên	HCACS	thientuminh@yahoo.com	Giảng viên tập huấn
23	Vo Hung	M/1963	Giảng viên	Đại học Tây Nguyên	hung63@dng.vnn.vn	Giảng viên tập huấn
24	Vo Thi Thu Van	F/1978	Nghiên cứu viên	Viện KHKT NLN Tây Nguyên		